

Aanvraag toets macrodoelmatigheid Bacheloropleiding Erfgoed en Leefomgeving

21 april 2026

Inhoud

Basisgegevens instelling.....	4
Basisgegevens opleiding	4
Inleiding.....	5
1 Inhoud opleiding en onderwijsprogramma	6
1.1 Kerntaken en inhoud opleiding.....	6
1.2 Onderwijsprogramma.....	7
1.3 De naam: Erfgoed en Leefomgeving	7
2 Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen.....	8
3 Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden	8
3.1 Trends en ontwikkelingen	8
3.2 Bachelor Erfgoed en Leefomgeving.....	10
3.3 Inhoud, vorm en toegevoegde waarde van de nieuwe opleiding	10
3.4 Doelgroepen en functies in relatie tot de bachelor.....	11
3.5 Beroepsprofiel Opleiding.....	11
4 Afstemming en samenwerking	12
5 Analyse bestaand aanbod en inschatting verwante instroom	13
6 Geschatte instroom in de nieuwe opleiding.....	13
6.1 Resultaten uit de enquête	13
6.2 Geschatte instroom in de voltijdopleiding.....	13
6.3 Geschatte instroom in de deeltijdopleiding	14
6.4 Conclusie	14
7 Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte	14
7.1 Algemene arbeidsmarktbehoefte	15
7.1.1 Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.....	15
7.1.2 UWV kansrijke beroepen.....	15
7.1.3 UWV Regio's in beeld.....	16
7.1.4 UWV Spanningsindicator.....	16
7.1.5 CBS	17
7.1.6 Stichting A&O Fonds Gemeenten	18
7.1.7 Ministerie OC&W	19
7.1.8 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	20
7.1.9 Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed	20
7.1.10 Programma Erfgoed en Overheid.....	20
7.1.11 Provincie Gelderland	21
7.1.12 Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg	21
7.1.13 Faro, een vak apart?	21
7.1.14 Het Verdrag van Faro	21
7.1.15 Steunbetuigingen.....	22

7.1.16	Conclusie algemene arbeidsmarktbehoefte	22
7.2	Specifieke arbeidsmarktbehoefte	22
7.2.1	Bacheloropleiding Voltijd	22
7.2.2	Bacheloropleiding Deeltijd	22
7.2.3	Conclusie specifieke arbeidsmarktbehoefte	22
7.3	Conclusie algemene en specifieke arbeidsmarktbehoefte	22
8	Noodzaak tot start nieuwe opleiding	23
8.1	Algemene noodzaak voor het starten van een nieuwe bacheloropleiding Erfgoed en Leefomgeving...	23
8.2	De gewenste ontwikkeling kan niet in de vorm van een nieuwe afstudeerrichting of curriculumwijziging van een bestaande opleiding gerealiseerd worden.....	23
8.3	De gewenste vernieuwing kan niet binnen het bestaande aanbod van andere instellingen worden vormgegeven	24
8.4	Het effect op de landelijke spreiding van het opleidingsaanbod	25
9	Aansluiting instellingsprofiel	25
10	Overzicht bijlagen	28

Basisgegevens instelling

Naam instelling	Hogeschool Saxion
BRIN-code	23AH
KvK-nummer	38024938
Contactpersonen	<p>Contactpersoon College van Bestuur: [REDACTED]</p> <p>Contactpersoon opleiding: [REDACTED]</p> <p>Contactpersoon Programma Aanvraag Nieuwe Opleidingen: [REDACTED]</p>
Contactgegevens	<p>Hogeschool Saxion Academie Leefomgeving & Ruimte* Postbus 70000 7500 KB Enschede</p> <p>Mail: Telefoon:</p> <p>Mail: Telefoon:</p> <p>*Nieuwe naam van de academie vanaf 1-1-2027, zie hoofdstuk 9.</p>

Basisgegevens opleiding

Kenmerk aankondiging	A25 - 030
Naam	Erfgoed en Leefomgeving ¹
ISAT-code (indien bekend)	Nieuwe opleiding
Oriëntatie en niveau	Hbo-bachelor
Variant	Voltijd en deeltijd
Gemeente waar de opleiding wordt gevestigd	Apeldoorn
Taal	Nederlands
RIO-(sub)onderdeel	Taal & Cultuur
ISCED-rubriek (optioneel)	
Beroepsvereisten	Geen
Capaciteitsbeperking	Geen
Beoogde startdatum	September 2027

¹ Voor de aankondiging is de naam Cultureel Erfgoed gebruikt. Voortschrijdend inzicht uit de gesprekken met het werkveld heeft ertoe geleid dat Saxion een andere naam heeft gekozen: Erfgoed en Leefomgeving. Zie toelichting paragraaf 1.3.

Inleiding

Nederland staat voor ingrijpende maatschappelijke en ruimtelijke transitie. Opgaven op het gebied van woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie, digitalisering en inclusiviteit leggen een steeds grotere druk op de fysieke leefomgeving. In deze context neemt ook het belang van erfgoed toe. Erfgoed ontwikkelt zich van een sectoraal aandachtsgebied naar een zelfstandig deskundigheidsdomein dat een inhoudelijke en sturende rol speelt in gebiedsontwikkeling, ruimtelijke ordening en maatschappelijke participatieprocessen. Deze verandering van de rol van erfgoed vraagt om professionals met gespecialiseerde erfgoedkennis die erfgoedwaarden kunnen herkennen, duiden en vertalen naar ruimtelijke en maatschappelijke besluitvorming. Dit vereist nieuwe vormen van inzet, afweging en professionaliteit: inhoudelijke erfgoeddeskundigheid en het vermogen om participatieve processen te begeleiden, belangen te verbinden en erfgoedwaarden inzichtelijk en bespreekbaar te maken voor uiteenlopende doelgroepen. Kortom, de aard van het werkveld verandert.

Overheden, erfgoedinstellingen en adviesbureaus signaleren structurele tekorten aan capaciteit en expertise om erfgoed volwaardig te positioneren en te laten meewegen in ruimtelijke en maatschappelijke opgaven (zie paragraaf 7.1). In het bijzonder erkennen gemeenten steeds nadrukkelijker dat deze ontwikkeling nieuwe eisen stelt aan kennis, vaardigheden en beroepsrollen en er een tekort is aan voldoende toegeruste medewerkers voor de toenemende complexiteit van de beleids- en uitvoeringspraktijk. De introductie van de Omgevingswet en de toenemende doorwerking van het Verdrag van Faro markeren hierin een duidelijke verschuiving.

Uit de *Monitor gemeenten - monumenten en archeologie*² blijkt dat het aandeel gemeenten met een omgevingsvisie volgens de Omgevingswet is gestegen van 23% in 2019 naar 60% in 2023. Van deze gemeenten besteedt 87% expliciet aandacht aan erfgoed in de omgevingsvisie. Tegelijkertijd betekent dit dat een substantieel deel van de gemeenten nog geen uitgewerkte visie heeft en aangeeft expertise te missen om erfgoed op een samenhangende en participatieve wijze te integreren in beleid en uitvoering. Dit tekort is zowel kwantitatief als kwalitatief van aard: niet alleen is er sprake van krapte, ook ontbreekt vaak de combinatie van erfgoedinhoudelijke expertise met juridische, beleidsmatige, digitale, bedrijfskundige en procesmatige competenties die nodig zijn om erfgoed volwaardig te positioneren binnen gebiedsontwikkeling, herbestemming en omgevingsbeleid. De monitor wijst kortom op een structurele en groeiende toekomstige arbeidsvraag.

Erfgoed en Leefomgeving (EL) is een erfgoedinhoudelijke bacheloropleiding met een interdisciplinaire toepassingscontext als antwoord op deze samenhangende maatschappelijke en arbeidsmarktbehoefte. In lijn met de uitgangspunten van het Verdrag van Faro leidt de opleiding professionals op die erfgoed benaderen als een dynamische maatschappelijke waarde en die beschikken over een combinatie van inhoudelijke erfgoedexpertise, kennis van ruimtelijke en bestuurlijke processen, juridische kaders, digitalisering en maatschappelijke participatie. In tegenstelling tot bestaande, vaak monodisciplinair ingerichte erfgoedopleidingen leidt deze bachelor op tot professionals die kunnen opereren in multidisciplinaire contexten en die erfgoed expliciet verbinden aan vraagstukken als gebiedsontwikkeling, duurzaamheid, identiteit en inclusie.

De implementatie van Faro laat zien dat de hiervoor benodigde vaardigheden – zoals participatief werken, het verbinden van erfgoed aan maatschappelijke opgaven en het opereren op het snijvlak van beleid en praktijk – zich niet eenvoudig laten ontwikkelen binnen kortlopende of sterk theoretisch georiënteerde opleidingen. De vierjarige hbo-bacheloropleiding EL biedt juist ruimte voor langdurige praktijkervaring via stages en praktijkgerichte afstudeeropdrachten, waardoor studenten deze competenties in samenhang kunnen ontwikkelen³. Daarmee voorziet de opleiding in een opleidingsprofiel dat aansluit bij de geconstateerde behoefte aan nieuwe erfgoedprofessionals.

Met de bacheloropleiding EL voorziet Saxion in een aantoonbare en groeiende behoefte vanuit het werkveld. De opleiding versterkt de professionele capaciteit binnen het erfgoeddomein en draagt bij aan een toekomstbestendige omgang met erfgoed in Nederland. Daarmee levert zij een directe bijdrage aan bredere maatschappelijke ambities op het gebied van de fysieke leefomgeving, waarin erfgoed niet wordt ervaren als belemmering, maar als een dynamische en betekenisvolle motor voor duurzame en inclusieve ontwikkeling.

² <https://inspectie-oe.databank.nl/iive>. Overige vragen > Omgevingswet > 'Heeft de gemeente al een omgevingsvisie opgesteld, volgens de Omgevingswet?' en 'Wordt in de omgevingsvisie expliciet aandacht besteed aan erfgoed?'

³ Zie bijlage 7_ Faro: een vak apart (?) - Onderzoek naar de vaardigheden voor erfgoedprofessionals om conform het Faro Verdrag te werken. AW Heritage Consultancy, Amersfoort. 2020.

1 Inhoud opleiding en onderwijsprogramma

De bacheloropleiding EL leidt op tot professionals die gespecialiseerd zijn in het onderzoeken, waarderen en positioneren van erfgoed in de maatschappij. De opleiding sluit aan bij nationale en internationale ontwikkelingen op het gebied van erfgoed, duurzaamheid en digitalisering, zoals verwoord in kaders van UNESCO, het Verdrag van Faro en Europese erfgoedprogramma's. De beoogde kerntaken van de erfgoedprofessional zijn vormgegeven op NLQF-/EQF-niveau 6.

1.1 Kerntaken en inhoud opleiding

De opleiding is opgebouwd rond de volgende 6 kerntaken van de erfgoedprofessional. Deze kerntaken zijn ontwikkeld in samenwerking met vertegenwoordigers van het werkveld.

Tabel 1: overzicht van kerntaken EL

Kerntaak (KT)	Omschrijving
1: Waardestelling erfgoed ⁴	De professional voert systematisch waardestellend onderzoek uit naar de maatschappelijke, economische, ruimtelijke, materiële en historische waarden van erfgoed.
2: Erfgoedbeleid	De professional integreert erfgoedwaarden, maatschappelijke opgaven en juridische kaders in onderbouwde beleidsvoorstellen en verankert erfgoed binnen het omgevingsbeleid.
3: Instandhouding en transformatie van materieel erfgoed	De professional plant, organiseert en monitort de instandhouding en transformatie van materieel erfgoed zodat erfgoedwaarden duurzaam behouden blijven en verantwoord worden benut binnen de fysieke leefomgeving.
4: Erfgoed in ruimtelijke ontwerpen	De professional maakt, in co-creatie met relevante stakeholders, erfgoedgeoriënteerde ruimtelijke ontwerpconcepten, waarin erfgoed bijdraagt aan maatschappelijke en economische waarde, en realiseert deze concepten op projectmatige wijze.
5: Publieksgericht erfgoed	De professional ontwikkelt een mix van fysieke en digitale uitingen waarmee erfgoed op betekenisvolle wijze toegankelijk wordt gemaakt voor diverse doelgroepen en maatschappelijke contexten.
6: Professioneel handelen en persoonlijke ontwikkeling	De professional ontwikkelt en benut competenties op het gebied van onderzoek, reflectie, communicatie en netwerken om zich professioneel te positioneren en zich blijvend te ontwikkelen binnen het erfgoeddomein.

In onderstaande tabel worden deze kerntaken nader uitgewerkt in bijbehorende kennis, vaardigheden en attitude en worden voorbeelden van bijbehorende beroepsproducten benoemd.

Tabel 2: Kerntaken, kennis, vaardigheden en attitude bacheloropleiding EL

KT	Kennis	Vaardigheden	Attitude	Beroepsproducten
1.	Erfgoedwaarden (maatschappelijk, economisch, ruimtelijk, materieel, historisch), waardestellingsmethoden, bronnenonderzoek, data-analyse, visualisatietechnieken	Verzamelen en analyseren van informatie, interpreteren van data, waardestelling onderbouwen, visualiseren en communiceren van erfgoedwaarden	Kritisch, analytisch, nauwkeurig, onderzoekend	Waardenkaarten, brononderzoek, scenariostudies, discussienota's, belevingsonderzoek, erfgoed impactanalyses
2.	Erfgoedbeleid, governance, wet- en regelgeving (o.a. Omgevingswet), beleidsanalyse, besluitvormingsprocessen, maatschappelijke opgaven	Formuleren van beleidsvoorstellen, analyseren van beleidskaders, stakeholderanalyse, bestuurlijk sensitief handelen, adviseren en onderhandelen	Strategisch, verbindend, politiek-bestuurlijk bewust	Verkenning maatschappelijke opgaven, stakeholderanalyses, beleidsanalyses, erfgoedbeleid, adviesnota's, erfgoedparagrafen in omgevingsvisies en -plannen, toetsingskaders
3.	Onderhoud, beheer en instandhouding van erfgoed, herbesteding, exploitatie en businessmodellen, duurzaamheid, technische randvoorwaarden	Ontwikkelen van beheer- en transformatiestrategieën, plannen en organiseren van instandhouding, projectmatig uitvoeren, stakeholdermanagement	Zorgvuldig, oplossingsgericht, toekomstgericht	Programma van eisen, realisatieplan, meejaren-onderhoudsplannen, instandhoudings- en beheerstrategieën, verduurzamingsadvies, businessmodel voor erfgoed, exploitatieplan, gebruiksstrategie

⁴ Een waardestelling is een analyse die de (cultuur)historische, architectonische en/of bouwkundige waarde van een object (zoals een gebouw, landschap) bepaalt en vastlegt, vaak in de context van erfgoed, om te adviseren over behoud, restauratie of verandering. Zie ook <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/w/waarderen-van-cultureel-erfgoed>

4.	Stedenbouw, landschapsontwikkeling, gebiedsidentiteit, participatieprocessen, ontwerpprincipes, erfgoed als ontwerpfactor	Onderzoeken van erfgoedwaarden in gebieden, cocreatie met stakeholders, integreren van erfgoed in ruimtelijke ontwerpen, projectmatig realiseren van ontwerpconcepten	Creatief, verbindend, integraal denkend	Gebiedsbiografieën, identiteitspaspoorten, herbestemmingsprojecten, gebiedsontwikkelingsprojecten met erfgoedintegratie, participatieplannen
5.	Erfgoedcommunicatie, publieksonwikkeling, storytelling, digitale en fysieke media, doelgroepenanalyse, erfgoededucatie	Onderzoeken van publieksdoelgroepen, ontwikkelen van communicatiemixen, produceren van erfgoedcontent, samenwerken met makers en gemeenschappen	Maatschappelijk betrokken, communicatief, toegankelijk	Communicatieplannen, documentaires, podcasts, online content, erfgoedroutes, educatief materiaal
6.	Onderzoeksmethoden, reflectie en professionalisering, netwerkvorming, trends in het erfgoeddomein	Praktijkgericht onderzoek uitvoeren, reflecteren op professioneel handelen, netwerken en samenwerken, positioneren binnen het erfgoeddomein	Reflectief, ondernemend, lerend	Onderzoeksrapporten, trendanalyses, beleidsanalyses, discussienota's, projectevaluaties, netwerkstrategieën, persoonlijk ontwikkelingsplan

1.2 Onderwijsprogramma

Het onderwijsprogramma bestaat uit modules, geïntegreerde praktijkopdrachten, stages en een afstudeerproject. Kerntaken worden door de jaren heen systematisch opgebouwd: basiskennis en -vaardigheden in de eerste twee jaar, verdieping en toepassing in de laatste twee jaren.

Studiejaar 1. De student maakt kennis met erfgoed, identiteit en cultuurgeschiedenis en ontwikkelt basisvaardigheden in historische en ruimtelijke analyse. Daarnaast werkt de student aan storytelling en digitale basisvaardigheden, duurzaam erfgoedbeheer, participatie en een introductie in bedrijfskunde. Projecten en casestudies richten zich op de waardestelling van erfgoed.

Studiejaar 2. De student verdiept zich in herbestemming en ruimtelijke ontwikkeling, erfgoedbeleid en internationaal erfgoedmanagement. Thema's als cultureel toerisme, projectmanagement en digitale innovaties (zoals AR/VR en GIS) komen uitgebreid aan bod. Ook wordt aandacht besteed aan bedrijfskundige aspecten van erfgoedprojecten. Praktijkopdrachten omvatten onder meer beleidsvoorstellen, analyses van erfgoedwaarden en conceptontwerpen.

Studiejaar 3. De student loopt stage bij een erfgoedinstelling, overheidsorganisatie of adviesbureau. Daarnaast volgt de student een minorprogramma, bijvoorbeeld op het gebied van erfgoedtechnologie en community engagement. Reflectie en portfolio-opbouw vormen een belangrijk onderdeel, evenals geavanceerde projecten in samenwerking en co-creatie met stakeholders.

Studiejaar 4. De student specialiseert zich in geavanceerde erfgoedpraktijken, innovatie en toeristische toepassingen. Er is ruimte voor verdere verdieping, bijvoorbeeld in digitale mapping, stedelijke transformatie en beleid. Het afstudeerproject bestaat uit een integrale onderzoeks- en ontwerpopdracht waarin maatschappelijke en economische impact centraal staat.

1.3 De naam: Erfgoed en Leefomgeving

Saxion kiest voor de naam *Erfgoed en Leefomgeving* omdat erfgoed onlosmakelijk verbonden is met de ruimtelijke ontwikkelingen. Erfgoed krijgt betekenis door de manier waarop mensen ermee omgaan, het gebruiken, interpreteren en doorgeven. Binnen EL is er aandacht voor zowel de maatschappelijke waarde van erfgoed als voor het beheer en onderhoud ervan: het zorgvuldig behouden, beschermen en toekomstbestendig maken van erfgoed in de leefomgeving. Studenten leren erfgoed te zien als een dynamisch geheel waarin behoud, gebruik en maatschappelijke relevantie samenkomen en waarin actuele thema's zoals duurzaamheid,

inclusiviteit en participatie een belangrijke rol spelen. Zo leidt EL op tot professionals die erfgoed verbinden met de samenleving van nu en morgen.

De naam EL is herkenbaar voor havoleerlingen met een Cultuur & Maatschappij-profiel en sluit bovendien aan bij de dagelijkse beroepspraktijk van werkenden, waarin erfgoed doorgaans onderdeel is van bredere maatschappelijke, ruimtelijke en bestuurlijke vraagstukken. Vertegenwoordigers van het werkveld zijn bij de keuze voor de naamgeving geconsulteerd.

2 Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen

De primaire doelgroep voor de voltijdvorm van deze bacheloropleiding bestaat enerzijds uit mbo-4-studenten en anderzijds vo-leerlingen van havo en vwo. De primaire doelgroep voor de deeltijdvorm bestaat uit werkende professionals in de erfgoedsector met een mbo-4-, havo- of vwo-diploma of die op basis van een 21+ toelatingsonderzoek toelaatbaar zijn.

3 Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden

Saxion heeft ten behoeve van deze aanvraag een onderzoek laten uitvoeren door Tien organisatieadvies⁵. Het onderzoek heeft tot doel inzicht en overzicht te verwerven met betrekking tot de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerden van de beoogde opleiding. Er is gekozen voor een combinatie van kwalitatief onderzoek om inzicht te krijgen in ontwikkelingen en percepties in het veld en kwantitatief onderzoek door middel van enquêtes onder scholieren, studenten en professionals in het veld om een overzicht te krijgen van de potentiële instroom in de opleiding en een enquête onder werkgevers om inzicht te krijgen in de arbeidsmarktvrage.

Zowel voor het kwalitatieve onderzoek als voor het kwantitatieve onderzoek zijn gesegmenteerde populaties bevroegd, waarbij een evenwichtige spreiding is aangebracht over de relevante categorieën: grotere en kleinere organisaties en verschillende typen organisaties. Zowel in het kwalitatieve werkveldonderzoek als in de kwantitatieve werkgeversenquête zijn daartoe respondenten in verschillende domeinen bevroegd. De respondenten zijn gespreid over deze segmenten. Daarmee is voldoende 'probleemrepresentativiteit' gewaarborgd. Dat wil zeggen dat de resultaten een voldoende betrouwbare afspiegeling zijn van de gehele populatie om daarmee een onderbouwd antwoord te geven op de vraag over de arbeidsmarktrelevantie van deze opleiding. In totaal zijn 15 organisaties geïnterviewd en hebben 41 werkgevers, 47 scholieren en 58 werknemers de enquête ingevuld. De interviews leverden een duidelijk en gedeeld beeld op van relevante ontwikkelingen en de (naar het oordeel van de respondenten) vereiste competenties. Methodisch is daarmee voldoende 'saturatie' ontstaan om de uitkomsten van het onderzoek als betrouwbaar aan te merken. Het volledige doelmatigheidsrapport is opgenomen als bijlage 1 bij deze aanvraag.

3.1 Trends en ontwikkelingen

De context, trends en ontwikkelingen die voor Hogeschool Saxion de signalen en aanleiding vormen om de beoogde opleiding te ontwikkelen, worden in de interviews herkend en bevestigd. We geven hieronder een samenvatting.

Maatschappelijke relevantie, democratisering en participatie

In de gesprekken wordt als een 'overkoepelende trend' aangegeven dat het thema erfgoed steeds meer wordt beschouwd in relatie tot grote maatschappelijke opgaven.

"Erfgoed wordt steeds meer als kans gezien in het kader van grote maatschappelijke opgaven." (Het Overzicht)⁶

"Niet altijd dient de focus te zijn op hardcore culturele waarde: ook maatschappelijke waarde dient een plek te krijgen. Dit draagt bij aan trots en brede welvaart van bewoners. Lokale DNA moeten we koesteren."

⁵ Zie bijlage 1: Doelmatigheidsonderzoek Bacheloropleiding Cultureel erfgoed. Hogeschool Saxion. Tien organisatieadvies / [redacted], 14 januari 2026

⁶ In de kaders zijn citaten uit de interviews met respondenten opgenomen. Zie bijlage 4 van het doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1) voor de interviewverslagen.

"Bijbehorend cultureel erfgoed verder ontwikkelen en zichtbaar en bezoekerbaar maken is van groot belang." (NBTC)

Hiermee samenhangend neemt de 'democratisering van erfgoed toe'. Dat betekent onder meer een toenemende participatie van burgers in projecten met betrekking tot erfgoed.

"De democratisering van erfgoed neemt toe." (Boei)

"Participatie van burgers binnen het domein erfgoed neemt toe." (Gemeente Deventer)

"Er wordt steeds meer nagedacht over de vraag 'voor wie doen we het?' Dat betekent een ontwikkeling van aanbod gestuurd naar vraag gestuurd." (Beeld & Geluid)

"Mensen willen steeds meer hun identiteit herkennen in het kader van de ruimte waarin ze zich bevinden." (Antea Group)

Gebiedsontwikkeling

In de gesprekken wordt aangegeven dat – mede in relatie tot de implicaties van de Omgevingswet – thema's als gebiedsontwikkeling en -identiteit steeds belangrijker worden in het erfgoeddomein.

"Er is een duidelijke trend van 'object gericht beschermen' naar 'gebiedsgericht' beleid. Dat hangt samen met verschillende wettelijke bepalingen. Dit wordt vooral bepaald door de Omgevingswet." (Gemeente Deventer)

"Er wordt in toenemende mate nagedacht over 'gebiedsidentiteit'. Dat hangt ook samen met het feit dat erfgoed een 'liefdesvak' is, uitgevoerd door gepassioneerde professionals." (The Missing Link)

"Een van de onderwerpen die momenteel spelen is de herinrichting van Nederland: wordt erfgoed hierin voldoende meegenomen? Unesco richt zich erop dat iedereen in Nederland het belang van erfgoed voelt." (Unesco Nederland)

Duurzaamheid

Ook het thema duurzaamheid is steeds meer aan de orde binnen het erfgoeddomein.

"Duurzaamheid is een steeds belangrijker wordend thema." (Gemeente Deventer)

"Steeds meer focus op verduurzaming." (Het Oversticht)

Digitaal Erfgoed

In een aantal gesprekken wordt aangegeven dat de focus binnen het erfgoeddomein steeds meer komt te liggen op digitaal erfgoed.

"Digitalisering is de belangrijkste trend. Daarbij gaat het om het digitaliseren van collecties, het registreren van collecties en informatiebeheer. Dat is een puur ICT verhaal". (Stichting Erfgoed Gelderland)

"De focus ligt in toenemende mate op digitaal erfgoed (...) Er is een toenemende behoefte aan digitaal erfgoed experts." (Beeld & Geluid)

"NBTC ontwikkelt samen met Breda University of Applied Science een stappenplan Digitale beleving." (NBTC)

Toenemende arbeidsmarktkrapte

Verschillende respondenten geven aan dat de arbeidsmarktkrapte in het erfgoeddomein toeneemt, zowel kwantitatief als kwalitatief.

"Er is sprake van een toenemende arbeidsmarktkrapte in het erfgoeddomein, vooral bij ruimtelijk erfgoed (woningbouw, gebiedsontwikkeling e.d.) en zeker in deze regio." (Gemeente Deventer)

"De arbeidsmarktkrapte in het erfgoeddomein neemt toe. We vissen in dezelfde vijver. Alle gemeenten zijn op zoek naar goede erfgoed specialisten." (Het Oversticht)

"Er zijn structurele en toenemende arbeidsmarkttekorten in dit domein. Door de toenemende uitstroom verdwijnt er veel kennis. Dat leidt tot een tekort aan goede erfgoed professionals. Met name bij de gemeenten is er veel vraag." (The Missing Link)

3.2 Bachelor Erfgoed en Leefomgeving

In de interviews is gevraagd in hoeverre de EL tegemoetkomt aan de hierboven beschreven trends en arbeidsmarktbehoeften. Uit de gesprekken komt een duidelijke vraag naar deze bachelor naar voren.

<i>"Het is heel goed dat deze opleiding er komt. Deze bachelor komt zeker tegemoet aan de hierboven beschreven trends en benodigde competenties. Het huidige opleidingsaanbod komt hieraan niet tegemoet. Er is nu geen beroepsopleiding die hierop gericht is." (Antea Group)</i>
<i>"Het is goed dat deze opleiding er komt. Er is zeker ruimte voor een nieuwe eigenstandige bachelor Erfgoed." (RCE)</i>
<i>"Het is goed dat deze opleiding er komt in deze regio. Het huidige opleidingsaanbod komt onvoldoende tegemoet aan de hierboven beschreven trends en de daarbij benodigde competenties. Daar kan en moet deze opleiding op inspelen. Het is goed dat het een hbo bachelor betreft. Academisch opgeleide professionals zijn vaak te theoretisch." (The Missing Link)</i>
<i>"Het is goed dat deze bachelor er komt." (Beeld & Geluid; Boei; Het Oversticht; Schipper Bosch; Stichting Erfgoed Gelderland)</i>
<i>"Het is goed dat deze bachelor er komt, zeker in deze regio." (Gemeente Deventer)</i>

3.3 Inhoud, vorm en toegevoegde waarde van de nieuwe opleiding

Respondenten hebben ook duidelijke ideeën over de inhoud, vorm en toegevoegde waarde van de opleiding. Het beeld dat naar voren komt is dat de bacheloropleiding toegevoegde waarde heeft.

<i>Het is goed dat deze bachelor er komt, maar wel onder onderstaande voorwaarde: De Nationale Strategie Digitaal Erfgoed is door het ministerie van OCW vastgesteld voor de periode 2025-2028. Ik denk dat het profiel van de bachelor aan inhoud kan winnen als er concreet aansluiting gezocht wordt op de Nationale Strategie, de samenwerking in het Netwerk Digitaal Erfgoed en de uitdagingen in de netwerkagenda. Ik mis dat perspectief in de kenniscomponenten die nu opgesomd worden, en ook wel in de thema's." (Beeld & Geluid)</i>
<i>"De opleiding moet een sterk inhoudelijke focus hebben: verdieping op de inhoud met de mogelijkheid tot specialisatie (...) Intrinsic motivatie moet voorop staan bij studenten, die deze opleiding volgen." (Gemeente Deventer)</i>
<i>"Veel gemeenten hebben erfgoed specialisten in huis, functioneren prima en hebben een eigen rol. Veel worstelen wel met de vraag: hoe maak je erfgoed bezoekerbaar en beleefbaar? Hoe onderbouw je de waarde? Daar kan de bacheloropleiding een uitstekende toegevoegde waarde in zijn." (NBTC)</i>
<i>"Zorg voor het trainen van veel vaardigheden voor dit vakgebied." (Schipper Bosch)</i>
<i>"Belangrijk is kennis van cultuurhistorie van Nederland. Het is goed dat eeuwen terug wordt gekeken om vandaar uit het huidige erfgoed te kunnen waarderen." (Stichting Erfgoedplatform Apeldoorn)</i>
<i>"Historische en erfgoed kennis zijn belangrijk als basis voor een dergelijke opleiding." (Stichting Erfgoed Gelderland)</i>
<i>"Belangrijk is kennis van bouwhistorie en kunsthistorie. Kennis van de aard van stromingen in cultuurhistorie. Proces van projectontwikkeling snappen zodat niet alles direct gesloopt wordt." (Theater Orpheus)</i>

Hierbij worden ook het belang van het 'hbo profiel' van de opleiding en de relatie met de praktijk aangegeven.

<i>"Het is goed om in de opleiding de focus te leggen op de typische hbo competenties." (RCE)</i>
<i>"De opleiding moet zo worden opgezet, dat studenten meteen veel praktijkervaring opdoen. Ook moeten er in de opleiding mogelijkheden zijn tot specialisatie in één of meer van de vele 'sub domeinen' waar erfgoed als thema relevant is." (The Missing Link)</i>

Positionering van de opleiding ten opzichte van de opleiding van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
 Verschillende respondenten geven aan dat de nieuwe opleiding van Saxion zich duidelijk kan en moet positioneren ten opzichte van de bestaande opleiding binnen de Reinwardt Academie van Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) in Amsterdam.

<i>"Het is van belang om deze opleiding goed te positioneren ten opzichte van het aanbod van de Reinwardt Academie." (Beeld & Geluid)</i>

"De toegevoegde waarde van deze bachelor moet zitten in de combinatie van de kernkwaliteiten met betrekking tot erfgoed en de andere relevante (proces)competenties. Daaraan ontbreekt het in het huidige opleidingsaanbod in de erfgoedhoek" (VU, Reinwardt Academie)." (Boei)

"Daarbij is het wel van belang dat deze onderscheidend is van de opleiding van de Reinwardt Academie. De opleiding van Reinwardt is veel meer museaal. Het is van oorsprong een opleiding Museologie, die getransformeerd is naar een opleiding cultureel erfgoed. Deze bachelor van Saxion kan onderscheidend zijn door: een sterke focus op de regionale component (denk bijvoorbeeld aan typisch Twentse boerderijen); en focus op stedenbouw en planologie/geografie; niet te veel object gericht, meer gebiedsgericht." (Het Oversticht)

"Deze bachelor kan zeker complementair zijn aan het aanbod van de eigen Erfgoed Academie van RCE en aan het aanbod van de Reinwardt Academie. Een zekere 'risicospreiding' is goed voor de sector. Deze wordt op dit moment vooral bediend door Reinwardt vanuit het HBO. Diversificatie lijkt ons een goed idee (...) Het is ook goed om de focus te leggen op de voor Saxion relevante regio, maar niet te vergeten complementair te zijn aan Reinwardt en andere aanpalende opleidingen." (RCE)

"Het is ook goed dat er een bachelor cultureel erfgoed in het oosten van Nederland komt. Het is goed om iets naast de Reinwardt Academie te hebben." (Stichting Erfgoed Gelderland)

3.4 Doelgroepen en functies in relatie tot de bachelor

In de gesprekken geven respondenten aan ook duidelijke beelden te hebben bij de doelgroepen en de functies, die goed passen bij deze bachelor. Er is behoefte aan een nieuw type professional.

"De democratisering van erfgoed neemt toe. Dat vraagt om een ander type erfgoed professional met verschillende competenties." (Boei)

"Er is een grote vraag naar data-engineers op het gebied van erfgoed. Daar moet deze opleiding zich op richten. Die mensen hebben we nu al nodig op onze data werkplekken." (Beeld & Geluid)

"Daar is binnen BOEi zeker een doelgroep voor: adviseurs en ontwikkelingsmanagers. Veel medewerkers zijn immers autodidact op het gebied van erfgoed." (Boei)

"Alle gemeenten zijn op zoek naar goede erfgoed specialisten." (Het Oversticht)

"Er zal zeker markt zijn voor deze opleiding. Met name binnen gemeenten is er veel vraag naar goede erfgoed ambtenaren." (RCE)

"Er is vooral vraag naar goed opgeleide erfgoed professionals bij gemeenten, maar ook breder (zoals ook bij adviesbureaus als TML)." (The Missing Link)

<p>Mogelijke functies/doelgroepen in relatie tot deze bachelor (expliciet genoemd in interviews)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Architectuurhistoricus • Bouwhistoricus • Erfgoedambtenaar • Erfgoedprofessional • Erfgoedspecialist • Ontwikkelingsmanager 	<p>De opleiding voegt daar de volgende functienamen aan toe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erfgoedmanager bij historische locaties, kastelen of landschapsprojecten. • Projectleider voor regionale erfgoed- en toeristische initiatieven. • Toeristisch ondernemer of consultant die erfgoedproducten ontwikkelt en exploiteert. • Beleidsadviseur voor lokale of nationale overheden gericht op erfgoed en toerisme
---	--

3.5 Beroepsprofiel opleiding

De Erfgoed en Leefomgeving-professional (EL-professional) onderzoekt en waardeert erfgoed en vertaalt deze waarden naar beleid, ruimtelijke ontwerpen en concrete toepassingen binnen de fysieke leefomgeving. De professional opereert op strategisch, tactisch en operationeel niveau en verbindt erfgoed met maatschappelijke opgaven zoals duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale cohesie, binnen juridische en bestuurlijke kaders.

In rollen als adviseur, projectleider en verbinder draagt de EL-professional bij aan de instandhouding, herbestemming en transformatie van erfgoed, veelal in co-creatie met overheden, ontwerpers, bewoners en bedrijven. De professional combineert inhoudelijke expertise op het gebied van erfgoed en gebiedsontwikkeling met analytische, communicatieve en verbindende vaardigheden en maakt erfgoed toegankelijk en betekenisvol voor diverse doelgroepen via fysieke en digitale toepassingen.

4 Afstemming en samenwerking

Saxion heeft deze opleiding afgestemd via de afstemmingstafels die in VH-verband zijn ingericht en individueel met meerdere hogescholen.

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten – Reinwardt Academie

Saxion heeft afgestemd met AHK over het voornemen om een bacheloropleiding met betrekking tot erfgoed te ontwikkelen. Op 1 april 2025 heeft hierover een gesprek plaatsgevonden op locatie Saxion Apeldoorn tussen vertegenwoordigers van Saxion en AHK. Aanwezigen waren [REDACTED]

[REDACTED] In dit overleg heeft Saxion toegelicht dat de verkenning zich richtte op een mogelijke TMD-aanvraag voor een opleiding die raakvlakken heeft met de bacheloropleiding Cultureel Erfgoed (CE), maar dan met een profiel dat aansluit bij het bestaande Saxion-aanbod in het ruimtelijk domein. Daarmee heeft de opleiding nadrukkelijk een ander profiel dan het kunst- en museumgerichte profiel van AHK. Partijen hebben hun visies op erfgoedonderwijs uitgewisseld. Afsproken is om opnieuw contact te hebben op het moment dat Saxion daadwerkelijk besluit tot het indienen van een TMD-aanvraag.

Op 27 januari 2026 heeft het gesprek met AHK een vervolg gekregen. Aanwezigen waren [REDACTED]

[REDACTED]. De opleidingsprofielen van de bacheloropleidingen CE en EL zijn besproken. Na het gesprek zijn de eindtermen van beide opleidingen uitgewisseld, overeenkomsten en verschillen bekeken en is het profiel van EL verder aangescherpt. Vervolgens heeft op bestuurlijk niveau afstemming plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nadere explicitering van de complementariteit tussen beide opleidingen, waarbij verschillen en raakvlakken gezamenlijk zijn geanalyseerd en benut in de verdere profilering van EL.

Tijdens het vervolgesprek op 11 maart 2026, waarbij [REDACTED]

[REDACTED] aanwezig waren, is vastgesteld dat er een aanzienlijke vraag vanuit de markt bestaat. Partijen hebben uitgesproken de gezamenlijke opgave in het erfgoeddomein te herkennen en zetten in op verdere samenwerking, waarbij de opleidingen elkaar inhoudelijk versterken.

Kortom, in intensieve afstemming met AHK is het profiel van EL nader uitgewerkt en aangescherpt. Daarbij is expliciet gekeken naar de positionering ten opzichte van de bacheloropleiding CE van AHK. Uit deze afstemming komt naar voren dat beide opleidingen zich onderscheiden in profiel en elkaar inhoudelijk aanvullen. Ook op bestuurlijk niveau is deze complementariteit bevestigd en is de intentie uitgesproken om samenwerking verder vorm te geven.

Afstemmingstafel VH: Oost-Nederland

Saxion neemt deel aan de afstemmingstafel Oost-Nederland. Op 16 maart 2026 heeft het voornemen voor de bacheloropleiding voorgelegd op de afstemmingstafel. Daar is overeengekomen dat het voornemen op de afstemmingstafel van het kunstdomein wordt besproken.

Afstemmingstafel VH: Kunstdomein overleg

Saxion neemt deel aan het Kunstdomein-overleg waarmee structurele afstemming binnen het kunstdomein is geborgd. Op 30 januari 2026 heeft het voornemen voor de bacheloropleiding voorgelegd op de afstemmingstafel. Vervolgens is over het voornemen consensus bereikt tijdens de afstemmingstafel van 17 april 2026.

Daarnaast vindt er halfjaarlijks afstemming plaats tussen Saxion en Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN) en tussen Saxion en Christelijke Hogeschool Windesheim (Windesheim) over ontwikkelingen in elkaars onderwijsportfolio. Tijdens de bestuurlijke afstemming tussen Saxion en Windesheim op 16 september 2024, 24 februari 2025, 12 november 2025 en 4 maart 2026 en Saxion en HAN op 3 december 2024 en 8 september 2025 zijn de hogescholen geïnformeerd over de ontwikkeling van deze bacheloropleiding. Ons voornemen is voor kennisgeving aangenomen.

travel & hospitality, 5) Fashion Designer en 6) Fashion Tailor (zie Figuur 1). We nemen in deze berekening alleen studenten mee die studeren aan ROC's in de regio's Achterhoek, Twente en Veluwe Stedendriehoek.

Figuur 1: overzicht instroom van relevante mbo-opleidingen

25749 - Medewerker evenementenorganisatie	ROC van Twente	--	13	13
25811 - Ruimtelijk vormgever	Aventus	--	8	8
25811 - Ruimtelijk vormgever	ROC van Twente	--	16	16
25646 - Leidinggevende leisure & hospitality	Aventus	--	4	4
25646 - Leidinggevende leisure & hospitality	ROC Graafschap College	--	8	8
25646 - Leidinggevende leisure & hospitality	ROC van Twente	--	13	13
25647 - Leidinggevende travel & hospitality	Aventus	--	7	7
25647 - Leidinggevende travel & hospitality	ROC Graafschap College	--	19	19
25647 - Leidinggevende travel & hospitality	ROC van Twente	--	17	17
25686 - Fashion Tailor	Aventus	--	1	1
25686 - Fashion Tailor	ROC van Twente	--	5	5
25687 - Fashion Designer	Aventus	--	14	14
25687 - Fashion Designer	ROC van Twente	--	11	11

In het studiejaar 2023-2024 zijn in totaal 149 mbo-4 studenten afgestudeerd die een potentiële instroom vormen voor deze bacheloropleiding. Als 9% van deze afgestudeerden interesse hebben in deze bacheloropleiding, betekent dit een potentiële instroom van ruim 15 studenten. Tezamen met de potentiële instroom van havisten, kan Saxion rekenen op een instroom ter grootte van een klas van 25 studenten per jaar.

6.3 Geschatte instroom in de deeltijdopleiding

De vragenlijst is ingevuld door 58 professionals. Van hen geeft 5% (3 professionals) aan 'zeker' deze opleiding te willen doen, 29% (17 professionals) 'misschien wel'. Wanneer de twijfelaars voor een kwart worden meegeteld¹¹, volgt dat circa 12% (7) van de professionals voor deze opleiding kiest.

Belangrijk is tevens de zeer grote vraag van werkgevers naar deze bachelor-professionals. Zij geven aan dat zij potentieel 43 werknemers per jaar willen scholen met deze bacheloropleiding (zie paragraaf 7.1). We kunnen ervan uitgaan dat, vanaf het moment dat deze opleiding in deeltijdvorm aangeboden wordt, de opleiding meer bekendheid krijgt en dat werkgevers onder hun werknemers actief gaan werven om te investeren in hun personeelsbestand middels het laten volgen van deze bacheloropleiding. De verwachting is derhalve dat Saxion ook voor de deeltijdopleiding een klas met 25 studenten per jaar kan vullen.

6.4 Conclusie

Uit ons onderzoek is gebleken dat de bacheloropleiding EL voldoende instroom kan verwachten in zowel voltijd- als deeltijdvorm.

7 Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte

De behoefte op de arbeidsmarkt wordt in deze aanvraag onderbouwd aan de hand van gegevens van ROA/AIS, UWV en andere arbeidsmarktbronnen (de algemene arbeidsmarktbehoefte) en aan de hand van het doelmatigheidsonderzoek (de specifieke arbeidsmarktbehoefte). De kwantitatieve onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte wordt, ook gezien het interdisciplinaire karakter van dit beroepsprofiel, aangevuld met kwalitatieve inzichten, zie vanaf paragraaf 7.1.6.

¹¹ We tellen de twijfelaars voor een kwart mee omdat we ervan uitgaan dat 25% van deze twijfelaars kiest voor deze opleiding.

7.1 Algemene arbeidsmarktbehoefte

7.1.1 Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

In de meest recente arbeidsmarktprognoses van Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA/AIS) wordt een beeld geschetst van de huidige en op middellange termijn te verwachten arbeidsmarktontwikkelingen. Hieronder worden de gegevens gepresenteerd van de voor de EL relevante opleidingstypen. (Bron: ROA/AIS, januari 2026). De zijdelings verwante bacheloropleiding CE valt onder opleidingstype Bachelor taal en cultuur, croho 34735. Wij volgen de indeling van de bacheloropleiding van AHK, maar voegen ook de categorie horeca, vrije tijd en faciliteitsmanagement toe. De reden hiervoor is dat de bacheloropleiding EL ook opleidt tot beroepen als 'Erfgoedmanager bij historische locaties, kastelen of landschapsprojecten'; 'Projectleider voor regionale erfgoed- en toeristische initiatieven' en 'Toeristisch ondernemer of consultant die erfgoedproducten ontwikkelt en exploiteert'. Tenslotte wordt ook een derde categorie toegevoegd: bachelor - bouwkunde, civiele techniek en architectuur. Ruimtelijke ordening en planologie (CROHO - 04282) valt onder deze categorie en is passend bij de opleiding EL vanwege de aandacht voor ruimtelijke ontwerp- en beleidsrollen.

Tabel 4: Toekomstige arbeidsmarktsituatie relevante opleidingstypes.

Opleidingstype ¹²	Verwachte uitbreidings-vraag tot 2030	Verwachte vervangings-vraag tot 2030	Verwachte baanopeningen tot 2030	Verwachte instroom school-verlaters tot 2030	ITA toekomstige arbeidsmarkt situatie in 2030
Bachelor – taal en cultuur	1.000 (0,3% per jaar)	7.000 (2,2% per jaar)	8.000 (2,5% per jaar)	10.700 (3,3% per jaar)	Matig (1,08)
Bachelor - bouwkunde, civiele techniek en architectuur	1.100 (0,2%)	14.900 (2,8%)	16.000 (3%)	15.300 (2,8%)	Redelijk (1,01)
Bachelor - horeca, vrije tijd en faciliteitsmanagement	2.500 (0,4% per jaar)	9.300 (1,3% per jaar)	11.800 (1,6% per jaar)	28.400 (3,7% per jaar)	Matig (1,15)

De drie opleidingstypen kennen een matige tot redelijke arbeidsmarktsituatie in 2030; er is dus blijkbaar ruimte op de arbeidsmarkt voor afgestudeerden van de bacheloropleiding EL.

7.1.2 UWV kansrijke beroepen

EL-professionals kunnen aan de slag in een kansrijk beroep, zoals vergunningsverleners ruimtelijke ordening, beleidsadviseurs ruimtelijke ordening / planologie en landschapsarchitecten¹³. Deze beroepen zijn als kansrijk aangemerkt door UWV.

Figuur 2: Kansrijke beroepen bij de overheid

Hoger / wetenschappelijk beroepsniveau	
▪ Vergunningverleners ruimtelijke ordening	ⓘ
▪ Maatschappelijk werkers / sociaal werkers	ⓘ
▪ Reclasseringswerkers	ⓘ
▪ Beleidsadviseurs sociaal domein	ⓘ
▪ Beleidsadviseurs onderwijs en jeugd	ⓘ
▪ Beleidsadviseurs bestuurlijk-juridisch	ⓘ
▪ Beleidsadviseurs economie, planeconomen	ⓘ
▪ Beleidsadviseurs (inclusief managers) ruimtelijke ordening / planologie, milieu	ⓘ
▪ Verkeersplanologen	ⓘ
▪ Planologen en stedenbouwkundigen	ⓘ
▪ Landschapsarchitecten	ⓘ
▪ Milieu-inspecteurs	ⓘ
▪ Hydrologen en milieutechnologen / adviseurs waterbeheer	ⓘ

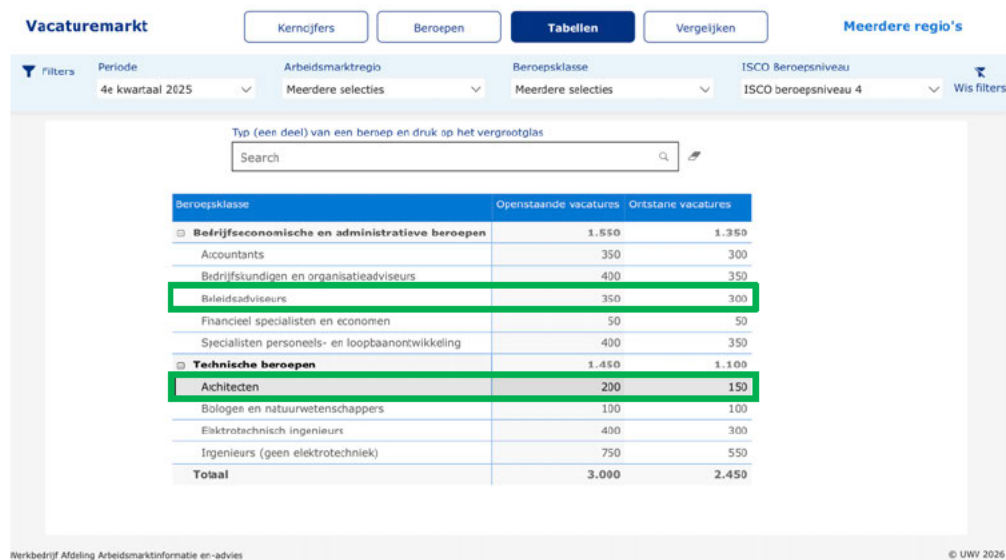
¹² ROA/AIS, januari 2026

¹³ <https://www.uwv.nl/assets-kai/files/fd4a3668-c7e4-4344-816f-c1406286d50c/rapportage-kansrijke-beroepen-2025-2026-def.pdf> p.10

7.1.3 UWV Regio's in beeld

Een blik op de landelijke en de regionale situatie (Achterhoek, Veluwe Stedendriehoek, Midden-Gelderland en Twente) leert dat er vacatures ontstaan voor beroepen die door EL-professionals kunnen worden bekleed in de categorieën bedrijfseconomische en administratieve beroepen en technische beroepen. De eerdergenoemde beroepen Vergunningsverleners ruimtelijke ordening, Beleidsadviseurs ruimtelijke ordening / planologie en Landschapsarchitecten vallen ook onder deze categorie.

Figuur 3: Vacaturemarkt UWV Achterhoek, Veluwe en Stedendriehoek, Twente en Midden-Gelderland¹⁴

Figuur 4: Vacaturemarkt UWV Nederland¹⁵

Het totale aantal openstaande vacatures van 550 in het verzorgingsgebied van Saxion is zeer fors en kan niet alleen worden ingevuld met het bestaande regionale opleidingsaanbod.

7.1.4 UWV Spanningsindicator

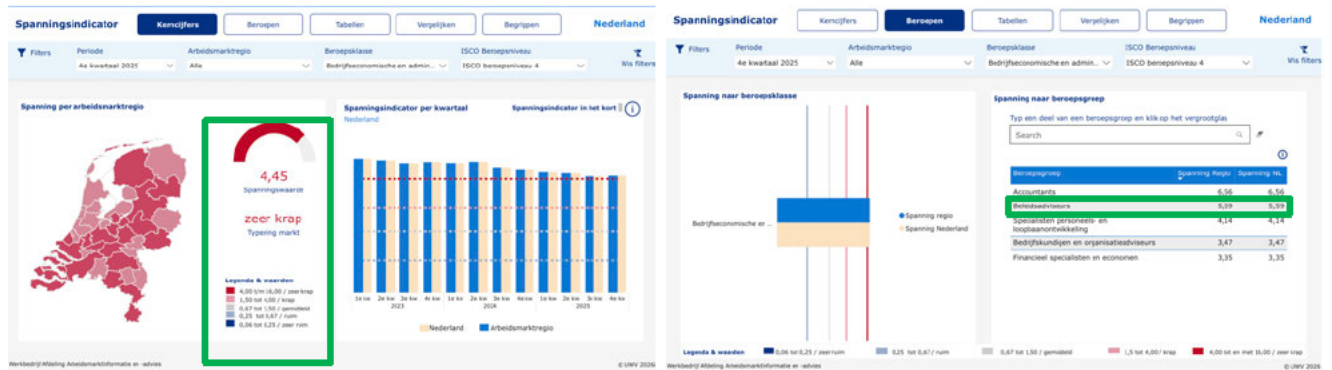
De Spanningsindicator van het UWV¹⁶ vertoont voor bedrijfseconomische en administratieve beroepen en technische beroepen enige krapte.

¹⁴ <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/dashboard-vacaturemarkt>

¹⁵ <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/dashboard-vacaturemarkt>

¹⁶ <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/dashboard-spanningsindicator>

Figuur 5: UWV Spanningsindicator bedrijfseconomische en administratieve beroepen

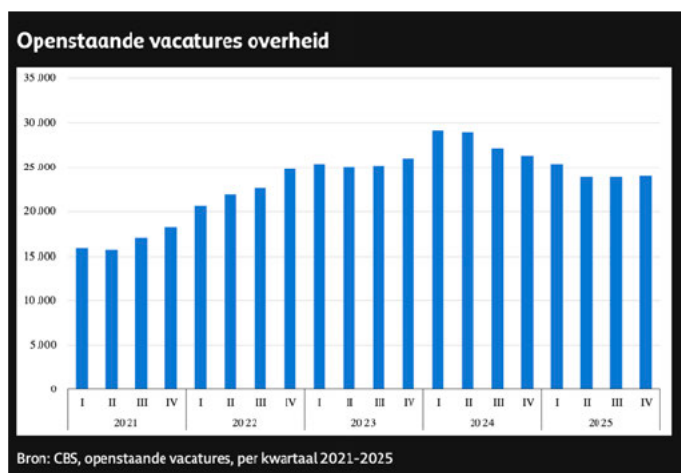
Figuur 6: UWV Spanningsindicator technische beroepen

7.1.5 CBS

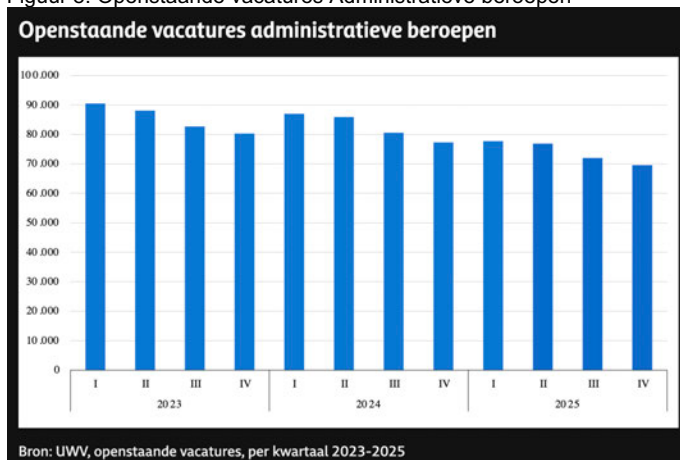
Het aantal openstaande vacatures is al een aantal jaren stabiel rond de 25.000 in de categorie Overheid. Voornamelijk zit de groei in het personeelsbestand bij gemeenten, omdat zij meer werk en nieuwe taken kregen. De categorie Administratieve beroepen, dat beroepen omvat als beleidsadviseur en contexten zoals onderzoeks- en adviesbureaus, geeft een hoog aantal openstaande vacatures weer. Een soortgelijk beeld geeft de categorie Klimaat weer, dat beroepen behelst als beleidsmedewerkers, planologen en vergunningverleners.

Figuur 7: Openstaande vacatures Overheid¹⁷

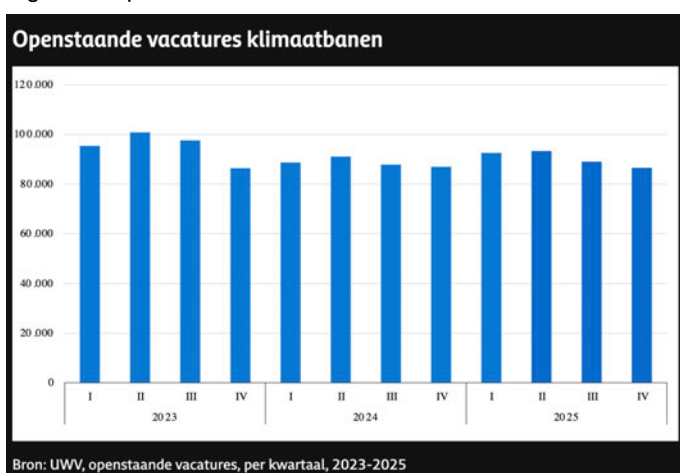

¹⁷ Bron: CBS, openstaande vacatures, per kwartaal 2021-2025. Gepubliceerd op internetpagina van UWV: <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/sector/overheid>

Figuur 8: Openstaande vacatures Administratieve beroepen¹⁸

Figuur 9: Openstaande vacatures Klimaat¹⁹

7.1.6 Stichting A&O Fonds Gemeenten

Gemeenten hebben in de afgelopen jaren substantieel meer taken gekregen. Gemeenten zijn hoofdaannemer en -regisseur voor maatschappelijke opgaven in het sociale en ruimtelijk domein, waarin grote transitieën zich ontwikkelen. Het werkveld in het algemeen krijgt te maken met groeiende complexiteit vanwege de Omgevingswet en nieuwe taken die voortkomen uit de energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en stikstofproblematiek. Dit vraagt om extra kennis en gespecialiseerd personeel.

In de lijst van functiegebieden waar de meeste groei wordt verwacht bij gemeenten staat *ruimtelijke ordening/milieu* dan ook bovenaan²⁰. Ook in de lijst van functiegebieden met moeilijkst te vervullen vacatures staat *ruimtelijke ordening/milieu* bovenaan. Bij gemeenten gaat het dan voornamelijk om beleidsmedewerkers en projectleiders in dit gebied. 51% van de gemeenten gaf daarnaast aan zelf nieuw, of anders gekwalificeerd, personeel op te leiden. Er is dus vanuit gemeenten een duidelijke vraag naar personeel met specifieke kennis in het fysieke domein. Uit de vacaturemonitor van dezelfde stichting A&O²¹ blijkt dat in het tweede kwartaal van 2025 ongeveer 1900 vacatures open stonden voor het functiegebied *ruimtelijke ordening/milieu* binnen de

¹⁸ Bron: CBS, openstaande vacatures, per kwartaal 2021-2025. Gepubliceerd op internetpagina van UWV:

<https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/sector/administratieve-beroepen>

¹⁹ Bron: CBS, openstaande vacatures, per kwartaal 2021-2025. Gepubliceerd op internetpagina van UWV:

<https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/sector/klimaat>

²⁰ Zie bijlage 10: Personeelsmonitor gemeenten 2024, Stichting A&O fonds Gemeenten, Den Haag, mei 2025

²¹ Zie bijlage 11: Vacaturemonitor tweede halfjaar van 2025, Stichting A&O fonds Gemeenten, Den Haag, februari 2026

Nederlandse gemeente, meer dan op hetzelfde moment een jaar geleden. Bijna de helft van de vacatures zijn ook specifiek op hbo-niveau gericht. Dit wijst erop dat de vraag groeit en onverminderd hoog blijft.

Verskillende gemeenten spreken zelf ondertussen al van het functiegebied *gebiedsontwikkeling, ruimtelijke ordening en milieu*, in plaats van alleen *ruimtelijke ordening en milieu*. Deze verbreding is direct relevant voor de EL-professional. De toenemende schaarste aan ruimte en de groeiende concurrentie tussen functies en bestemmingen binnen het fysieke domein maken erfoed tot een expliciet afwegingsvraagstuk binnen gebiedsontwikkeling en ruimtelijke ontwikkeling. Erfoed vraagt, net als wonen, infrastructuur, natuur en energie, om fysieke en beleidsmatige ruimte. Dit vergt professionals die in staat zijn erfoedwaarden vroegtijdig te herkennen, te wegen en te verbinden aan ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. De vraag vanuit gemeenten naar anders en aanvullend gekwalificeerd personeel onderstreept daarmee het belang van specifieke erfoedexpertise binnen multidisciplinaire teams voor gebiedsontwikkeling.

7.1.7 Ministerie van OCW

In oktober 2025 heeft het ministerie van OCW een onderzoek laten uitvoeren door The Missing Link (TML) naar 'Behoefteteiling Erfoed & Leefomgeving'²². De reden van dit onderzoek wordt op pagina 6 als volgt verwoord:

In de praktijk blijkt het voor veel gemeenten lastig om erfoed goed te integreren in ruimtelijke processen. Veelvoorkomende knelpunten zijn capaciteitsgebrek, tekort aan deskundigheid en onvoldoende organisatorische borging. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) onderkent deze problematiek. De staatssecretaris heeft daarom toegezegd gemeenten op korte termijn praktische ondersteuning te bieden.

TML heeft voor dit onderzoek 24 gesprekken gevoerd met gemeenten, provincies en experts uit het erfoedveld. Uit deze gesprekken is onder andere het volgende gebleken (p.10):

'Gemeenten staan onder druk door complexe ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie en energietransitie. Deze opgaven vragen om een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarin ook cultureel erfoed als volwaardig onderdeel wordt meegewogen. Niet alleen als beschermingsopgave, maar ook als bron van ruimtelijke kwaliteit en ontwikkelkracht. Ondersteuning is nodig om erfoed structureel te verankeren in ruimtelijke processen onder de Omgevingswet.

Dit onderzoek heeft geleid tot de constatering van drie structurele knelpunten (p.18):

1. **Capaciteit en expertise ontbreken.** Gemeenten hebben onvoldoende juridische, technische en inhoudelijke capaciteit om erfoed te integreren in het omgevingsplan. Zelfs basistaken komen in het gedrang.
2. **Te weinig draagvlak en prioriteit.** Erfoed wordt ambtelijk en bestuurlijk vaak onvoldoende serieus genomen. Daardoor komt het structureel te laat aan tafel of blijft het geheel buiten beeld.
3. **Erfoed is geen vanzelfsprekende ontwikkelfactor.** Bij ruimtelijke projecten ontbreekt een vaste plek voor erfoed. Dat leidt tot gemiste kansen en versterkt het beeld van erfoed als hindermacht.

Het bestaande ondersteuningsaanbod is versnipperd, variabel in kwaliteit en sluit vaak niet aan op de praktijk van gemeenten. Veel aangeboden hulp is te theoretisch of te generiek. Juist in het juridisch-technische domein van het omgevingsplan ontbreekt toegepaste expertise. Een tweetal quotes uit het betreffende onderzoek bevestigen dit beeld:

- *Het voornaamste bezwaar is het structurele tekort aan mensen met de juiste kennis en ervaring op het gebied van erfoed en ruimtelijke ontwikkeling. (p.37)*
- *Een duurzame en toekomstgerichte investering zou een structurele aanpak zijn, zoals het aansluiten bij gerichte interne en externe opleidingen – bijvoorbeeld door het ondersteunen van bestaande opstartende initiatieven zoals Saxion (een hbo-opleiding rondom erfoedmanagement) of Heemschut (internships). (p.37)*

De uitkomsten van dit onderzoek, uitgevoerd voor het ministerie van OCW, ondersteunen deze aanvraag voor een nieuwe bacheloropleiding EL.

²² Zie bijlage 4: Behoefteteiling Erfoed & Leefomgeving. The Missing Link, 2025

7.1.8 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Een aantal typerende quotes uit het rapport *Stand van de Uitvoering 2023* (2024) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed²³, onderdeel van het ministerie van OCW, die ondersteunend zijn voor de start van bacheloropleiding gericht op erfgoed in ruimtelijke vraagstukken:

- *“De capaciteit en deskundigheid bij gemeenten op het terrein van erfgoed staan echter onder druk. De zorgpunten concentreren zich op 1) de uitvoering van de structurele wettelijke taken en 2) de verbinding van het erfgoed met diverse nieuwe, urgente opgaven (zoals de energietransitie, woningbouw, klimaatadaptatie en stikstofcrisis).”* (p. 11)
- *“Daarnaast hebben gemeenten te maken met urgente opgaven zoals de energietransitie en de woningbouwopgave. Die hebben allemaal een ruimtelijke weerslag en daarmee invloed op het erfgoed. ... Capaciteit en kennis bij gemeenten en provincies zijn nodig om erfgoed in deze opgaven mee te kunnen wegen. In de praktijk blijkt dat gemeenten moeite hebben om dit proces vanuit erfgoed goed vorm te geven.”* (p. 11)
- *“Nederland staat voor een aantal urgente maatschappelijke opgaven, zoals het woningtekort, de kwaliteit van de natuur, de transitie van de landbouw, de klimaatverandering en de verduurzaming van de energievoorziening. Deze hebben een grote ruimtelijke impact en raken de reeds aanwezige ruimtelijke waarden in Nederland. Cultureel erfgoed en ruimtelijk ontwerp kunnen een sleutelrol vervullen in een soepel verloop van verschillende ruimtelijke ontwikkelingsprocessen en -plannen.”* (p. 17)
- *“Om erfgoed beter te betrekken liggen er kansen om bij ruimtelijke ontwikkelingen de potentie van erfgoed in beeld te brengen. Maar ook om de plichten rond erfgoed eerder in het proces onderdeel van de afwegingen te maken. Het is essentieel om erfgoed gedurende het hele ontwikkelproces te integreren: van visie- en planvorming tot uitvoering en beheer. Erfgoed is een nationaal belang.”* (p. 17)

7.1.9 Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Deze inspectie, onderdeel van het ministerie van OCW, heeft in 2024 verslag gedaan over haar toezicht over het jaar 2023²⁴. Dit verslag constateerde tekorten op de arbeidsmarkt: *‘De Inspectie signaleerde een toenemend tekort aan capaciteit en kennis bij gemeenten, verschillen in de naleving van de instandhoudingsplicht en gebrekkig toezicht door provincies.’* (p. 31)

Uit onderliggende *monitor gemeenten - monumenten en archeologie*²⁵ (afgenomen in 2019, 2021 en 2023) blijkt dat 54% van de gemeenten in Nederland in 2023 niet voldoende personeel heeft voor het uitvoeren van haar erfgoedtaken, tegenover 42% in 2019. Dit geeft een indicatie van de structurele behoefte aan erfgoedmedewerkers bij gemeenten op ruimtelijke erfgoedvraagstukken.

7.1.10 Programma Erfgoed en Overheid

In het kader van het programma Erfgoed en Overheid (2024²⁶) heeft het ministerie van OCW, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg knelpunten, kansen en oplossingen bij gemeenten en provincies voor uitvoering van erfgoedtaken in de fysieke leefomgeving geïnventariseerd. Het grootste knelpunt is het tekort aan personeel en het gebrek aan expertise:

“Verschillende gemeenten kampen met personeelstekorten en hebben onvoldoende kennis en vaardigheden voor erfgoed in huis. Dit speelt op verschillende niveaus, van strategisch tot operationeel. Onder meer bij beleid, bij het inbedden van erfgoed in ruimtelijke opgaven en transities, bij het borgen van erfgoed in omgevingsvisies en -plannen en bij Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH). Als oorzaken worden onder meer hoge uitstroom, als gevolg van vergrijzing, genoemd, of een krappe arbeidsmarkt en beperkingen in CAO's en beloningsverschillen tussen kleine en grote gemeenten. Het beeld is, dat het gebrek aan deskundigheid en vaardigheden onder meer terug is te voeren op onvoldoende aansluiting tussen praktijk en onderwijs. Daarnaast

²³ https://www.cultureelerfgoed.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2024/01/01/stand-van-de-uitvoering-2023/RCE_Stand_van_de_uitvoering_2023.pdf?utm_source=chatgpt.com

²⁴ Zie bijlage 5: Verslag over het toezicht 2023. Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. Mei 2024

²⁵ <https://inspectie-oe.databank.nl/jive>. Monumenten > Organisatie en Personeel > 'Voldoende personeel voor taakuitvoering op gebied van monumenten/beschermde gezichten?'

²⁶ https://www.ipo.nl/wp-content/uploads/sites/5/2025/03/rapport-inventarisatie-erfgoed-overheid-gecombineerd-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

is er sprake van een toenemende vraag en complexiteit van de taken. De druk neemt door extra opgaven zoals ruimtelijke transities toe, terwijl middelen, capaciteit, kennis en vaardigheden niet automatisch meegroeien.” (p. 9)

7.1.11 Provincie Gelderland

█ bij de presentatie van de Cultuur en Erfgoedmonitor in de provincie Gelderland spreekt over de Gelderlandse arbeidsmarktsituatie: *‘Sterke groei werkgelegenheid, vooral in kunsten en erfgoed – boven landelijk gemiddelde.’*²⁷ Cijfers voor deze constatering zijn afkomstig uit de cultuurmonitor Gelderland²⁸: *‘Sterke groei in het arbeidsvolume in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed in Gelderland: ruim 22 procent ten opzichte van 2017, en 20 procent ten opzichte van 2020’.*

7.1.12 Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) heeft onderzoek laten uitvoeren naar de arbeidsmarkt binnen het restauratiedomein en heeft de huidige knelpunten op de arbeidsmarkt in kaart laten brengen²⁹. Naast tekorten aan vakmensen op mbo-niveau, ... *zijn er echter ook grote tekorten op hbo- en wo-niveau. Zeker het hbo-niveau is van belang, vanwege de combinatie van theoretische kennis en praktische ervaring die bij hbo’ers aanwezig is’.* Het rapport spreekt onder andere over restauratiedeskundigen die restauratieprojecten moeten aansturen of beoordelen, bij overheden en eigenaren van monumenten. Alsook ambtenaren bij gemeenten die vergunningen moeten verlenen, toezicht moeten houden en moeten handhaven.

De omvang van de tekorten is niet precies bekend. Uit het recente rijksonderzoek blijkt bijvoorbeeld dat voor het wegwerken van extra restauratieopgaven tot 2033 honderden extra fte’s nodig zouden zijn – wat alleen haalbaar is met instroom van nieuw talent³⁰.

Alsook roept het rapport op tot een samenhangend, herkenbaar en beter zichtbaar opleidingsstelsel van mbo-, hbo- en wo-opleidingen voor het erfgoeddomein alsook aandacht voor de instroom van jonge professionals.

7.1.13 Faro, een vak apart?

In het onderzoek ‘Faro: een vak apart(?)’. *Onderzoek naar de vaardigheden voor erfgoedprofessionals om conform het Faro Verdrag te werken*’ in opdracht van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, uitgevoerd door AW Heritage consultancy, wordt een zinsnede vermeld die naar ons idee precies aangeeft waarom een vierjarige hbo-bachelor een antwoord is op hoe de juiste Faro-vaardigheden aan te leren³¹:

Stages en gastcolleges werden vaak genoemd als manier om de verbinding met de praktijk te leggen. Naast de ontwikkeling van een gevoel voor de praktijk vindt men stages ook belangrijk voor de student om te ontdekken waar zijn/haar talenten en interesses liggen. In Nederland vormt de lengte van de opleiding een obstakel voor de integratie van stages in het academisch onderwijs. De meeste masters zijn slechts één jaar en dat is vaak te kort om een behoorlijke stageperiode in op te nemen.

De bacheloropleiding EL kent wel een uitgebreide kennismaking met het werkveld door middel van stages en een praktijkgerichte afstudeeropdracht.

7.1.14 Het Verdrag van Faro

Saxion draagt met de ontwikkeling van deze nieuwe bacheloropleiding bij aan de vertaling van het verdrag van Faro naar de praktijk. In *‘Onderweg naar Faro: De betekenis van het Verdrag van Faro voor het Nederlandse erfgoedveld en een vertaling in ambities. Uitvoeringsagenda Faro – deel 1’* worden strategische thema’s en doelstellingen aangereikt waarmee het Nederlandse Erfgoedveld aan de slag wenst te gaan met Faro. Onder andere wordt melding gemaakt van betrokkenheid van onderwijsinstellingen:

²⁷ Zie bijlage 6: Presentatie █ Cultuur en Erfgoed monitor, 2023 . P.15

²⁸ <https://cultuurmonitor gelderland.nl/kapitaal/werkgelegenheid-en-bedrijvigheid/>

²⁹ Zie bijlage 3: Samen, anders kan het niet. Arbeidsmarktproblematiek Restauratiesector 2025, verkenning en actieplan. █ . 1 december 2025. P. 8

Zie bijlage 3: Samen, anders kan het niet. Arbeidsmarktproblematiek Restauratiesector 2025, verkenning en actieplan. █ . 1 december 2025. P. 35

³¹ Zie bijlage 7: Faro: een vak apart (?) - Onderzoek naar de vaardigheden voor erfgoedprofessionals om conform het Faro Verdrag te werken. AW Heritage Consultancy, Amersfoort. 2020. P.35

Onderwijsinstellingen willen de participatieve werkpraktijk een volwaardige plek geven in hun opleidingen. Door o.a. de praktijk zelf als leerplaats te benutten en samen te werken met andere (ook niet-erfgoed) opleidingen in het MBO, HBO en WO³².

Met de ontwikkeling van deze bacheloropleiding geven wij daadwerkelijk vorm en inhoud aan de gewenste participatieve werkpraktijk.

7.1.15 Steunbetuigingen

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, onderdeel van het Ministerie van OCW, onderstreept de noodzaak voor de nieuwe bacheloropleiding EL in haar steunbetuiging³³: *“De samenleving vraagt om meer kennis en professionals die erfgoed kunnen integreren in bredere vraagstukken zoals klimaatverandering, sociaal-maatschappelijke verschuivingen (vastgelegd in de Omgevingswet van januari 2024), de Erfgoedwet (zie traject Erfgoed & Overheid) en de recente ondertekening van het verdrag van Faro, waardoor toegang tot erfgoed voor alle Nederlanders als een recht wordt erkend.*

Waarvan oudsher de nadruk lag op academische, inhoudelijke expertise, zien we daarnaast een groeiende vraag naar professionals die weten hoe kennis kan worden toegepast en gecommuniceerd. Juist afgestudeerden van hbo-opleidingen kunnen aan die vraag voldoen.”

7.1.16 Conclusie algemene arbeidsmarktbehoefte

Zowel de gegevens van ROA/AIS, van UWV als van algemene arbeidsmarktbronnen duiden op een duidelijk aanwezige algemene arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de bacheloropleiding EL.

7.2 Specifieke arbeidsmarktbehoefte

Zoals eerder vermeld, is voor deze aanvraag een doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd. De geïnterviewde werkgevers geven een behoefte aan voor instroom van nieuwe medewerkers die deze bacheloropleiding hebben afgerond en aan opscholing van hun eigen medewerkers via deze opleiding³⁴. Dit is ook uit de enquête gebleken.

7.2.1 Bacheloropleiding Voltijd

Uit interviews is er vraag naar ongeveer 4 nieuwe medewerkers en ongeveer 14 per jaar (expliciet genoemd door respondenten), die deze bachelor in voltijd hebben gevolgd. Totaal dus (4 nieuwe medewerkers over vijf jaar verspreid is): $1 + 15 = 16$ per jaar. Uit de enquêtes komt een vraag van circa 58 nieuwe medewerkers per jaar. **Over een periode van 5 jaar betreft dat ruimte voor circa 74 nieuwe medewerkers per jaar³⁵.**

7.2.2 Bacheloropleiding Deeltijd

Uit de interviews blijkt een vraag naar bijscholing van ongeveer 2 eigen medewerkers en ongeveer 6 per jaar (expliciet genoemd door respondenten), die deze bachelor in deeltijd hebben gevolgd. Totaal dus (2 medewerkers verspreid over vijf jaar laten scholen is) afgerond: $0,5 + 6 = 7$ per jaar. Uit de enquêtes blijkt een vraag naar bijscholing voor 36 medewerkers per jaar. **Over een periode van 5 jaar betreft dat bijscholing van circa 43 eigen medewerkers per jaar³⁶.**

7.2.3 Conclusie specifieke arbeidsmarktbehoefte

De resultaten van het uitgevoerde doelmatigheidsonderzoek duiden op een duidelijk aanwezige specifieke arbeidsmarktbehoefte naar afgestudeerden van deze bacheloropleiding.

7.3 Conclusie algemene en specifieke arbeidsmarktbehoefte

Op basis van toonaangevende bronnen in combinatie met de cijfers uit de interviews en enquête kunnen we concluderen dat er een grote arbeidsmarktvaart is naar afgestudeerden van de bacheloropleiding EL.

³² Bijlage 8: Onderweg naar Faro *De betekenis van het Verdrag van Faro voor het Nederlandse erfgoedveld en een vertaling in ambities* Uitvoeringsagenda Faro – deel i. Ministerie van OCW, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2022. P.50

³³ Bijlage 9: Steunbetuiging Ministerie van OCW_Rijksdienst Cultureel Erfgoed, 1 april 2025

³⁴ Zie pagina 35 van het Doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1).

³⁵ Zie pagina 23 van het doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1)

³⁶ Zie pagina 23 van het doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1)

8 Noodzaak tot start nieuwe opleiding

8.1 Algemene noodzaak voor het starten van een nieuwe bacheloropleiding Erfgoed en Leefomgeving

De noodzaak voor het starten van de bacheloropleiding EL vloeit rechtstreeks voort uit de maatschappelijke opgaven en de arbeidsmarktknelpunten die in hoofdstuk 7 zijn onderbouwd. Erfgoed speelt een steeds grotere rol binnen ruimtelijke en maatschappelijke transitie, zoals woningbouw, gebiedsontwikkeling, klimaatadaptatie en participatie onder de Omgevingswet. Tegelijkertijd signaleren gemeenten, erfgoedinstellingen en adviesbureaus structurele tekorten aan voldoende toegeruste professionals om erfgoed tijdig en volwaardig in deze processen te integreren.

Deze tekorten zijn zowel kwantitatief als kwalitatief van aard. Werkgevers geven aan dat met name behoefte bestaat aan hbo-opgeleide professionals die erfgoedinhoudelijke kennis combineren met beleidsmatige, juridische, digitale en procesmatige competenties. Het ontbreken van deze combinatie leidt er in de praktijk toe dat erfgoed vaak te laat wordt betrokken, onvoldoende prioriteit krijgt of uitsluitend vanuit een beschermingsperspectief wordt benaderd, waardoor kansen voor ruimtelijke kwaliteit, maatschappelijke meerwaarde en duurzame ontwikkeling onbenut blijven.

Het bestaande opleidingsaanbod voorziet onvoldoende in deze behoefte. Universitaire opleidingen zijn primair onderzoeksgedreven, terwijl het hbo-aanbod geen bachelor kent die erfgoed integraal verbindt met maatschappelijke opgaven, ruimtelijke ontwikkeling, participatie en digitalisering. De bacheloropleiding EL voorziet daarmee in een aantoonbare lacune en vormt een structurele investering in de professionele capaciteit die nodig is om erfgoed toekomstbestendig te positioneren binnen de Nederlandse samenleving.

8.2 De gewenste ontwikkeling kan niet in de vorm van een nieuwe afstudeerrichting of curriculumwijziging van een bestaande opleiding gerealiseerd worden

Hoewel Saxion opleidingen aanbiedt die raakvlakken vertonen met erfgoed, dekken deze het specifieke beroepsprofiel van de EL-professional niet. EL positioneert erfgoed als inhoudelijk uitgangspunt en zelfstandig kennis- en afwegingsdomein binnen beleids- en ruimtelijke vraagstukken. Andere opleidingen benaderen erfgoed vanuit een andere logica: cultureel, toeristisch, planologisch of archeologisch.

Archeologie. Archeologen richten zich op archeologisch onderzoek, conservering, veldwerk en aan de hand van KNA-protocollen. EL-professionals combineren inhoudelijke erfgoedexpertise met beleids- en ontwikkelprocessen. Ze kennen een verschil in erfgoedobject: waar archeologen zich richten op bodemgebonden en tastbaar erfgoed en dit benaderen als onderzoeksobject, werkt de EL-professional in de gebouwde omgeving en ruimtelijke context, inclusief herbestemming. De archeoloog is daarmee meer gericht op onderzoeksprojecten in de beroepspraktijk, waar de EL-professional werkt aan beleidsprocessen, gebiedsontwikkeling en participatie.

Ruimtelijke ontwikkeling. Ruimtelijke ontwikkeling heeft ruimtelijk ontwerp en planologie als kern. De EL-professional ontwerpt geen landschappen of gebouwde omgevingen, maar richt zich op het herkennen, waarderen en positioneren van erfgoedwaarden binnen ruimtelijke ontwikkelingen. EL positioneert erfgoed als inhoudelijk vertrekpunt en kwaliteitsdrager, waar ruimtelijke ontwikkeling erfgoed beschouwt als één van de aspecten in een ontwerp. Waar de planoloog primair ontwerpgericht- en instrumenteel werkt, legt de erfgoedexpert de nadruk op betekenisgeving en maatschappelijke verbinding.

Tourism Management. Tourism Management richt zich op productontwikkeling, vermarkting en gastvrijheid. Hierin kan erfgoed een middel zijn. EL richt zich op erfgoedbehoud, -beleid en -transformatie binnen de fysieke leefomgeving. Tourism Management omvat geen erfgoedbeleid, geen instandhoudingsverantwoordelijkheid en geen ruimtelijke ontwerppraktijk. Tourism Management is gericht op het verbeteren van markt- en organisatieprestaties, richt EL zich op het verstevigen van publieke waarden, erfgoedkwaliteit en ruimtelijke inpassing.

Legenda Tabel 9

Kern = centrale competentie van de opleiding
Ondersteunend = komt voor, maar niet als kern
Randvoorwaarde = contextueel / impliciet
Niet aanwezig = geen expliciete leeruitkomst
Generiek = generieke hbo-competenties

Tabel 9: vergelijkingsmatrix EL-kerntaken in andere Saxion opleidingen

Opleiding/ Kerntaak	1. Waardestelling erfgoed	2. Erfgoedbeleid	3. Instandhouding & transformatie	4. Ruimtelijke ontwerpen	5. Publieksgericht erfgoed
Tourism Management (TM)	Randvoorwaarde – erfgoed als belevingswaarde	Niet aanwezig	Niet aanwezig	Niet aanwezig	Ondersteunend – marketing, storytelling en gastbeleving
Ruimtelijke Ontwikkeling (RO)	Niet aanwezig – geen waardestelling, wel integrale belangenafweging	Ondersteunend – binnen integraal ruimtelijk beleid	Niet aanwezig	Kern – stedenbouwkundig en planologisch ontwerp	Niet aanwezig
Archeologie	Kern – vanuit een wetenschappelijk perspectief (KNA)	Randvoorwaarde – werken binnen wettelijk kader	Niet aanwezig (onderzoek i.p.v. beheer)	Niet aanwezig	Niet aanwezig - (indirect via kennisdeling)

Noot: kerntaak 6 omvat generieke hbo-competenties die in elke bacheloropleiding terug te vinden zijn en is daarom weggelaten in deze matrix.

Tabel 10: vergelijkingsmatrix van beroepsrollen, functies en werkvelden

Opleiding	Kern-beroepsrollen	Typische functies	Primaire werkvelden	Relatie tot erfgoed
Erfgoed en Leefomgeving	Erfgoedadviseur, beleidsprofessional, projectleider erfgoed & ruimte	Beleidsmedewerker erfgoed/leefomgeving, adviseur herbestemming, projectleider gebiedsontwikkeling, erfgoedconsultant	Gemeenten & provincies, adviesbureaus, gebiedsontwikkelaars, maatschappelijke organisaties	Erfgoed als sturend en integreerend principe in beleid, ruimte en ontwikkeling
Tourism Management	Toerisme- en hospitalityprofessional, marketeer, ondernemer	Destination manager, productontwikkelaar toerisme, marketeer, operations manager	Toeristische organisaties, hospitalitybranche, bestemmingsmanagement, bedrijven	Erfgoed als middel voor beleving, marketing en gastvrijheid
Ruimtelijke Ontwikkeling	Planoloog, stedenbouwkundig professional, ruimtelijk adviseur	Beleidsmedewerker RO, planoloog, stedenbouwkundige, projectleider ruimtelijke plannen	Overheden, ingenieursbureaus, planologische adviesbureaus	Erfgoed als randvoorwaarde binnen ruimtelijke afweging
Archeologie	Archeologisch onderzoeker, veldarcheoloog	Projectarcheoloog, archeologisch adviseur, onderzoeksmedewerker	Archeologische bedrijven, onderzoeksinstituten, overheden	Erfgoed als onderzoeksobject binnen wettelijk kader (KNA)

Kortom, EL kent inhoudelijke raakvlakken met andere opleidingen op generiek niveau, maar onderscheidt zich structureel in taken, functie, beroepsrol en werkveld door erfgoed expliciet in te zetten als sturend element in beleids- en ruimtelijke ontwikkelvraagstukken.

8.3 De gewenste vernieuwing kan niet binnen het bestaande aanbod van andere instellingen worden vormgegeven

In het huidige landelijke opleidingsaanbod ontbreekt een hbo-bacheloropleiding die erfgoed integraal benadert. Universitaire opleidingen (zoals Geschiedenis of Erfgoedstudies) richten zich sterk op wetenschappelijk onderzoek, terwijl de sector behoefte heeft aan praktijkgerichte erfgoedprofessionals die beleidsmatig, projectmatig en ondernemend zijn. Andere hogescholen bieden opleidingen aan zoals vermeld in paragraaf 8.2, maar geen enkele combineert erfgoed met relevante vakgebieden zoals Saxion dat doet (zie Tabel 8 voor vergelijking eindtermen).

De overeenkomst tussen EL van Saxion en CE van AHK is de voltijdvorm. EL verschilt van CE ten aanzien van doelgroep, functies en werkvelden van de opleiding. Bij CE staat het creatieve en kunstzinnige aspect centraal in beheer, behoud en presentatie van materieel en immaterieel erfgoed, niet de bedrijfseconomische, beleidsmatige en ruimtelijke positionering van erfgoed. De overlap tussen CE en EL betreft de generieke erfgoedbasis die sectorbreed noodzakelijk is. Het verschil in de functie van erfgoed: EL benadert erfgoed als inhoudelijk vertrekpunt voor ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken. CE hanteert erfgoed als cultureel-ethisch en interpretatief betekenisproces. De overlap in beroepsrollen is beperkt. EL leidt op tot beleids- en projectprofessionals, zoals beleidsmedewerker, gebiedsontwikkelaar en projectmanager, CE tot cultureel-reflectieve erfgoedprofessionals. Ook is er beperkt overlap in primaire werkvelden: EL richt zich op overheden, adviesbureaus en commerciële bedrijven, waar CE zich richt op erfgoedinstellingen, musea, bibliotheken,

archieven, culturele organisaties en NGO's³⁷. De focus op ruimtelijke ontwerp- en beleidsrollen is expliciet aanwezig bij Saxion. Het type student dat een opleiding in ruimtelijk erfgoed aantrekkelijk vindt, is naar verwachting anders dan een student die een kunstzinnig-interpretatieve opleiding wil volgen. De voorgestelde bacheloropleiding EL onderscheidt zich van het bestaande hbo-aanbod en sluit aan bij een unieke arbeidsmarkt vraag.

8.4 Het effect op de landelijke spreiding van het opleidingsaanbod

Op dit moment wordt erfgoed niet als zelfstandige bacheloropleiding aangeboden in regio Oost-Nederland. De zijdelings verwante opleiding CE van AHK is gevestigd in Amsterdam en daarmee op grote afstand (circa 90 km) van Apeldoorn. De ontwikkeling van de bacheloropleiding EL bij Saxion betekent dat studenten in Oost-Nederland toegang krijgen tot een unieke opleiding die zowel de regio bedient als landelijke uitstraling heeft. Dit versterkt de spreiding van het hbo-aanbod, omdat er geen overlap ontstaat met bestaande opleidingen elders, maar juist een aanvulling op het landelijke portfolio.

Voor Saxion sluit dit aan bij opleidingen die al in de Stedendriehoek worden aangeboden in het ruimtelijk domein (namelijk Archeologie, Ruimtelijke Ontwikkeling en Tourism Management) en waar samenwerking met regionale partners (gemeenten, musea, erfgoedinstellingen, ruimtelijk adviesbureaus, toeristische organisaties) de opleiding direct kan verankeren. Daarmee draagt Saxion bij aan een evenwichtige landelijke spreiding en voorziet de opleiding in een lacune in het landelijke aanbod.

9 Aansluiting instellingsprofiel

Saxion staat als kennisinstelling met uitstekend onderwijs en toegepast onderzoek ten dienste van de regionale samenleving en streeft naar het leveren van maximale waarde voor studenten en ons werkveld. Op onze locaties in Enschede, Deventer en Apeldoorn bieden we een breed palet aan onderwijs en succesvol praktijkgericht onderzoek. Saxion is sterk geworteld en verbonden met de regio en is een belangrijke aanjager van economische ontwikkeling in regio's die te kampen hebben met krimp en vergrijzing. Om in te spelen op de huidige en toekomstige vraag van de regionale arbeidsmarkt, blijven we ons onderwijsaanbod vernieuwen en verbreden.

Saxion beoogt bij te dragen aan een duurzame, digitale en veilige samenleving en onderscheidt zich door interdisciplinair onderwijs en praktijkgericht onderzoek dat direct verbonden is met regionale en maatschappelijke uitdagingen, zoals verwoord in het Strategisch Plan 2025–2030 *Talent voor de toekomst*³⁸. De bacheloropleiding EL versterkt dit profiel door studenten op te leiden in het betekenisvol verbinden van verleden en toekomst. Hiermee levert de opleiding een directe bijdrage aan de strategische thema's duurzaamheid, digitalisering en maatschappelijke participatie en versterkt de interdisciplinaire samenwerking vanuit erfgoedexpertise in het ruimtelijk en culturele domein. Daarmee draagt de opleiding bij aan Living Technology als centrale focus van Saxion, versterkt zij de regionale samenwerking met culturele, toeristische en beleidsmatige partners en levert zij professionals af die het erfgoedveld toekomstbestendig en innovatief maken.

De bacheloropleiding EL heeft een logische koppeling met diverse onderwijs- en onderzoeksinitiatieven. Het lectoraat [Sustainable Areas and Soil Transitions](#) beschikt over ruime expertise vanuit ruimtelijk perspectief die van directe toegevoegde waarde is voor de opleiding, met name op het gebied van duurzame gebiedsontwikkeling, governance en waardering van erfgoed. Binnen het onderzoeksprogramma [GROUNDED](#) wordt bijvoorbeeld gewerkt aan vraagstukken rond klimaat en erfgoed. Daarnaast is Saxion penvoerder bij meerdere erfgoedgerelateerde onderzoeksprojecten, waaronder [Constructing the Limes](#) en [Groen Erfgoed](#).

Saxion neemt daarnaast actief deel aan diverse landelijke en internationale overleggen op het gebied van materieel en immaterieel erfgoed. Concreet gaat het onder andere om:

- Netwerk Digitaal Erfgoed, gericht op digitalisering, duurzame opslag en toegankelijkheid van erfgoeddata. Vanuit Saxion loopt een Professional Doctorate traject ten behoeve van netwerkvorming rondom toerisme en erfgoed in Oost-Nederland.

³⁷ Zie bijlage 12: Brochure Bachelor Cultureel Erfgoed, Reinwardt Academie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

³⁸ <https://www.saxion.nl/over-saxion/visie/strategisch-plan>

- Erfgoedberaad / sectorale overlegtafels, landelijke overleggen georganiseerd door erfgoedhuizen en sectororganisaties zoals Erfgoedpartners en Libau, waarin beleid, praktijk en onderwijs op elkaar worden afgestemd.
- Faro-bijeenkomsten en het Faro Convention Network (FCN), (inter)nationale platforms waarin de maatschappelijke waarde van erfgoed centraal staat, en waar Saxion kennis en praktijkervaring inbrengt.
- MWA Route Levend Verleden, brengt een netwerk rondom Nederlands erfgoed en geschiedenis bij elkaar, ontwikkelt een onderzoeksagenda en draagt bij aan het beantwoorden van de vragen die burgers gesteld hebben.
- Thema- en projectoverleggen rond erfgoedonderzoek en onderwijs, zoals bijeenkomsten binnen het Sectorplan Erfgoed en Identiteit, en symposia over erfgoedparticipatie en gemeenschapsopbouw.

In deze netwerken treffen we ook andere hogescholen. Met deze participatie levert de opleiding directe input voor landelijke en Europese erfgoedagenda's en kan actuele kennis worden vertaald naar het onderwijs en onderzoeksprojecten.

Ook op landelijk niveau is Saxion actief binnen het erfgoeddomein. Momenteel verkent Saxion samen met Breda University of Applied Sciences (BUAs), AHK en de Hanzehogeschool de oprichting van een Lectorenplatform Erfgoed, waarbij BUAs penvoerder is en Saxion één van de kernpartners. Daarnaast is Saxion aangesloten bij [ARCHON](#), de landelijke onderzoeksschool voor archeologie. Saxion levert bovendien inhoudelijke bijdragen aan onderwijsinnovatie in het erfgoeddomein, onder meer als partner in de met Faro-subsidie ontwikkelde Minor Erfgoedparticipatie die uitgevoerd wordt bij de Universiteit Leiden. Tevens hebben Saxion-onderzoekers bijgedragen aan een nieuw handboek over de omgang met erfgoed in de praktijk, dat binnenkort verschijnt. Ook zijn er binnen het onderwijs van Saxion afgelopen jaren meerdere initiatieven ontwikkeld die direct aansluiten bij het profiel van de opleiding, zoals de minor Redesign Heritage over herbestemming van ruimtelijk erfgoed en de langdurige leergemeenschap 'Stories of the Past' binnen het interdisciplinaire semester, waaraan zo'n 30 bacheloropleidingen deelnemen.

Saxion onderscheidt zich door het vermogen om interdisciplinaire samenwerkingen structureel te organiseren, zowel intern als in de regio en landelijk. Vanaf 1 januari 2027 hopen we deze bacheloropleiding toe te voegen aan de nieuw te vormen academie Leefomgeving & Ruimte. Binnen deze academie biedt Saxion een totaalpakket in het ruimtelijk domein met bacheloropleidingen Interior Design, Archeologie, Civiele Techniek, Ruimtelijke ontwikkeling, Geo Maps & Data en in de toekomst Erfgoed en Leefomgeving.

Uit een analyse van instellingsplannen van nabijgelegen hogescholen blijkt dat zij niet beter in staat zijn dan Saxion om deze opleiding in de Stedendriehoek regio te gaan aanbieden. In de instellingsplannen zijn er geen verwijzingen naar erfgoed, historie, het cultureel of het ruimtelijk domein gevonden. De drie instellingsplannen die zijn beoordeeld (van Hogeschool Utrecht, Hogeschool Windesheim en Hogeschool Arnhem en Nijmegen) beschrijven elk dat zij willen aansluiten, bijdragen aan dan wel versnellen van maatschappelijke transitie. Dit wordt voornamelijk benadrukt in het instellingsplan 2023-2028 'Dichterbij' van Windesheim³⁹. In het Koersbeeld 2022 – 2028⁴⁰ beschrijft HAN haar strategische doelen. Eén van de doelen is gericht op ontwikkelen van studenten tot datavaardige professionals: "*Studenten van de HAN krijgen bovendien vanuit hun eigen beroepsprofiel onderwijs ... om de digitale en technologische transformatie in hun beroepspraktijk of als beroepsprofessional optimaal te kunnen begeleiden.*" Hogeschool Utrecht geeft in haar ambitieplan 'HU in 2026'⁴¹ aan dat 1 van haar ambities tot en met 2026 is dat zij *investeert in digitale ontwikkelingen waar zij voortdurend aandacht heeft voor mens en cultuur*. Ondanks het feit dat de instellingen op instellingsniveau zich ook richten op het inzetten van technologieën in verschillende beroepscontexten om transitie in de maatschappij te ondersteunen, onderscheidt Saxion zich hiervan doordat zij vertrekt vanuit het culturele en ruimtelijke domein met aandacht voor technologische ontwikkelingen om bij te dragen aan een duurzame, digitale en veilige samenleving. Saxion investeert hierin op technologische ontwikkelingen gericht op het samenspel van mens en technologie, wat beter past bij de participatieve en belevingsaspecten van EL dan de invalshoek die de andere hogescholen hanteren.

³⁹ <https://www.windesheim.nl/getmedia/679c46b1-fd4b-491e-925f-dc484072802b/instellingsplan-23-28-dichterbij.pdf>

⁴⁰ <https://www.han.nl/over-de-han/waar-staan-we-voor/koersbeeld/>

⁴¹ <https://www.hu.nl/visie>

Uit een analyse van het instellingsplan van AHK⁴² blijkt dat 'de artistieke en persoonlijke ontwikkeling van de student centraal staat'. Het plan verwijst naar erfgoed en cultuur in relatie tot kunst, zoals blijkt uit het hoofdstuk Onderwijs en Onderzoek in 2029: "Kunst, cultuur en erfgoed creëren ervaringen die verrijken en emotioneel, intellectueel en spiritueel uitdagend zijn. ... Kunst, cultuur en erfgoed helpen ons beter te begrijpen en waarderen wie wij zijn en wat onze plaats in de wereld". Ook het aspect *technologie* krijgt aandacht, waar dit gelinkt wordt aan kunst, zoals blijkt uit de ambitie "in 2029 kunnen alle studenten experimenteren en samenwerken op het snijvlak van nieuwe technologie en kunst". Hoewel de AHK in haar instellingsplan nadrukkelijk aandacht besteedt aan cultuur en erfgoed, staat dit in het teken van autonoom artistieke en persoonlijke ontwikkeling van studenten. Het erfgoedperspectief wordt daarmee vooral benaderd vanuit een kunstzinnige invalshoek en niet vanuit een bedrijfsmatige of beroepsgerichte benadering. Saxion onderscheidt zich juist door erfgoed uitdrukkelijk te verbinden met beleid en ruimtelijke ontwikkeling en door studenten voor te bereiden op beroepsrollen in het ruimtelijk erfgoedveld. Daarmee is de AHK minder goed gepositioneerd om deze opleiding te verzorgen dan Saxion.

Gezien de forse kennis die Saxion reeds heeft in het ruimtelijk en cultureel domein, is deze bacheloropleiding minder makkelijk aan te bieden door andere hogescholen. Saxion combineert daarbij kennis uit de diverse andere vakgebieden en opleidingen om een professional af te leveren die opgeleid is conform de eisen van de arbeidsmarkt.

⁴² <https://www.ahk.nl/over-de-ahk/missie-en-visie/strategisch-plan/>

10 Overzicht bijlagen

Nummer	Naam bijlage
1	Doelmatigheidsonderzoek Bacheloropleiding Cultureel erfgoed. Hogeschool Saxion. Tienorganisatieadvies / ██████████, 14 januari 2026
2	Overzicht leerlingen in VO: Iets met Geschiedenis
3	Samen, anders kan het niet. Arbeidsmarktproblematiek Restauratiesector 2025, verkenning en actieplan. ██████████. 1 december 2025
4	Ministerie OCW: Behoeftetepeiling Erfgoed & Leefomgeving. Inventarisatie & aanbevelingen van ondersteuningsmogelijkheden voor erfgoed bij de grote ruimtelijke transitieopgave. The Missing Link, 2025
5	Verslag over het toezicht 2023. Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. Mei 2024
6	Presentatie ██████████, Cultuur en Erfgoed monitor, 2023
7	Faro: een vak apart (?) - Onderzoek naar de vaardigheden voor erfgoedprofessionals om conform het Faro Verdrag te werken. AW Heritage Consultancy, Amersfoort. 2020
8	Onderweg naar Faro <i>De betekenis van het Verdrag van Faro voor het Nederlandse erfgoedveld en een vertaling in ambities</i> Uitvoeringsagenda Faro – deel I. Ministerie van OCW, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2022.
9	Steunbetuiging Ministerie van OCW_Rijksdienst Cultureel Erfgoed, 1 april 2025
10	Personeelsmonitor gemeenten 2024, Stichting A&O fonds Gemeenten, Den Haag, mei 2025
11	Vacaturemonitor tweede halfjaar van 2025, Stichting A&O fonds Gemeenten, Den Haag, februari 2026
12	Brochure Bachelor Cultureel Erfgoed, Reinwardt Academie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.